

16.6.2014

"תהליך רישוי והקמת אגודות בנקאיות בישראל" – נקודות עיקריות¹

ביום 16.6.14 פרסם המפקח על הבנקים בבנק ישראל טיוטת נוהל המתווה את תהליך רישוי והקמת אגודות בנקאיות בישראל. הטיוטה פורסמה להתייחסות הציבור בכתב עד 31.7.2014.

- **"אגודה בנקאית"** היא התאגדות פיננסית שיתופית בבעלות ובשליטת חברים, שאינה פועלת למטרת רווח. אגודה בנקאית נועדה לאפשר לחבריה חיסכון, קבלת הלוואות וקבלת שירותים בנקאיים בסיסיים נוספים.
- המסמך מסדיר את תהליך הרישוי להקמת אגודות בנקאיות בישראל. במקביל נערכת עבודה לקידום תיקוני החקיקה ("החוק הייעודי") שיאפשרו פעילות תקינה, ופיקוח יעיל על אגודות בנקאיות.
- המתווה מגדיר 2 אפשרויות להתאגדות האגודה – האחת היא בדרך של "אגודה שיתופית" והשנייה בדרך של התאגדות אחרת (למשל כ"חברה לתועלת הציבור") תוך שמירה על עקרונות שיתופיים מסוימים. **האפשרות של האגודה השיתופית מוגדרת כ"דרך המלך"**.
- **עקרונות ההתנהלות של האגודה הבנקאית:**
 - א. כל חבר באגודה הבנקאית חייב להחזיק מניית חברות אחת בלבד.
 - ב. מניות החברות אינן סחירות.
 - ג. חבר אשר עוזב את האגודה רשאי לפדות אותה בכפוף לכך שהון האגודה עולה על סף תקבע האגודה ויאושר על ידי המפקח (זאת מעבר לתנאים נוספים אותם רשאית לקבוע האגודה)
 - ד. סכום פדיון מניית החברות לא יעלה על הסכום ששילם חבר האגודה במועד הצטרפותו לאגודה, צמוד למדד המחירים לצרכן.
- כל חברי האגודה מחזיקים בזכויות הצבעה שוות.
- אגודה בנקאית מספקת שירותים לחבריה בלבד.
- האגודה הבנקאית פועלת לרווחת חבריה וגם פירוקה אמור לשרת את אותן מטרות. יתרת הנכסים שיוותרו בעת פירוק לאחר פירעון ההתחייבויות ופדיון המניות תופנה למטרות קואופרטיביות ובכל מקרה לא תחולק בין חברי האגודה.
- לא תתאפשר "התפתחות" של אגודה בנקאית לבנק מסחרי רגיל.

¹ מסמך תמציתי זה נערך ע"י אופק – אגודה שיתופית לניהול הון בע"מ לצרכים פנימיים בלבד. **המסמך המחייב הבלעדי** הוא הטיוטה שפרסם בנק ישראל ביום 16.6.2014 שכותרתה "תהליך רישוי והקמת אגודות בנקאיות בישראל". הטיוטה מפורסמת באתר האינטרנט של בנק ישראל, בכתובת www.bankisrael.org.il

- המתווה הנכון להקמת אגודה בנקאית הוא במסגרת פעילות קמעונאית פשוטה בעלת מבנה עלויות רזה, אשר משרתת צרכים של קבוצת חברים מוגדרת באמצעות שירותים פיננסיים מצומצמים. בני משפחה מדרגה ראשונה של חברים באותה קבוצה מוגדרת בעלת מכנה משותף כשירים גם הם לחברות באגודה.
- **חברות באגודה** תתאפשר ליחידים ולתאגידים שהם עסקים קטנים (כפי שיוגדר בחוק ייעודי) בלבד.
- האגודה תספק שירותים פיננסיים מצומצמים לחבריה – מוצרי אשראי, חסכון וניהול מערך התשלומים בלבד.
- שירותים מורכבים יותר כגון פעילות בניירות ערך יתאפשרו בטכניקות של שיתופי פעולה עם ספקי השירות ולא כפעילות עצמית.
- **האגודה לא תורשה לעסוק בפעילות הלוואות לדוור.**
- **אשראי** – רמת ריכוזית נמוכה, מוצרים פשוטים - לוחות סילוקין מקובלים, טווחי תקופות לפירעון קצרים ובינוניים בלבד, מנגנוני הצמדה פשוטים ביותר וכן הלאה.
- ניתן דגש מיוחד לנושא של **חינוך פיננסי** כולל חינוך לניהול נכון ויעיל של תקציב משק הבית והעסק הקטן.
- כל אגודה בנקאית שתקבל רישיון תוכל להיכנס **להסדרים הבין בנקאיים** הקיימים המאפשרים שימוש בתשתיות המערכת הבנקאית בישראל כגון: שב"א ומס"ב.
- הגבלות מפורטות על תחומי הפעילות המותרות יקבעו בחוק ייעודי או בהוראות המפקח על הבנקים.
- **אגודה בנקאית חייבת לעמוד בסטנדרטים בנקאיים מקצועיים:**
 - א. הממשל התאגידי, כולל מערכי הבקרה בפנימית, יותאמו לסטנדרטים בנקאיים.
 - ב. הדירקטוריון = "ועד מנהל" ימנה הנהלה ביצועית ויפקח עליה. מינוי חברי הדירקטוריון יתבצע בתהליך דומה לזה של בחירת דירקטורים בבנק ללא גרעין שליטה – האסיפה הכללית תבחר מתוך רשימת מועמדים שתציע ועדה בלתי תלויה שתפקידה לבחון את כישורי המועמדים. חברות באגודה אינה פוסלת את הכשירות של הדירקטור מלהיות דירקטור חיצוני.
 - ג. חברי הדירקטוריון, המנכ"ל המבקר הפנימי ונושאי משרה משמעותיים נוספים, ידרשו לעבור תהליך אישור (Fit and Proper) על ידי הפיקוח על הבנקים.
 - ד. מערך הבקרה בהתאם לדרישות התאגיד הבנקאי בהקשר זה. בפרט תמונה ועדת ביקורת דירקטוריונית.
 - ה. אגודה בנקאית תמנה רו"ח מבקר בעל ניסיון רלוונטי למערכת הבנקאית, או שנהנה מתמיכת אחד מארבעת משרדי ראיית החשבון הבינלאומיים הגדולים ביותר (Big Four).

השיקולים במתן הרישיון:

העניינים שיש להביא בחשבון מתן הרישיון:

- א. תוכנית הפעולה של המבקש וסיכויו להגשימה;
- ב. התאמתם של בעלי אמצעי השליטה, הדירקטורים והמנהלים של המבקש לתפקידם;

ג. תרומת מתן הרישיון לתחרות ;

ד. המדיניות הכלכלית של הממשלה ;

ה. טובת הציבור ;

בניגוד להקמת בנק חדש רגיל לא מתקיים תהליך בנוגע לקבלת היתר שליטה. לפיכך, יושם דגש רב על מנגנוני קבלת ההחלטות באגודה, והכוונת פעילותה.

שלבי התהליך לקבלת הרישיון והאישורים הנדרשים

המסגרת כוללת תהליך מקדמי ו-3 שלבי היערכות :

I. תהליך מקדמי לבדיקת היתכנות המיזם – לאחר גיבוש הרעיונות הבסיסיים שבבסיס היוזמה תתקיים פגישה עם הפיקוח על הבנקים. המארגנים יגישו מסמך ובו תיאור קצר של ההצעה להקמת האגודה הבנקאית. בסוף השלב המקדמי יחליט הפיקוח על הבנקים אם יש מקום להתחיל את התהליך. המאפיין של השלב הוא דיון ברמה הכוללת מבלי להיכנס לתוכניות המפורטות.

II. שלב א' – הגשת תכניות האגודה הבנקאית המפורטות לאישור – הגשת תכנון פרטני של התשתיות הניהוליות והתפעוליות כולל תכנית עסקית (נספח א' למתווה), מסמכים הקשורים לתחום טכנולוגיית המידע (נספח ב' למתווה), אישור מבנה ארגוני, מבנה מערכת המחשוב, מודל כלכלי, הסכמים עם ספקים, בקורות, ביקורת וכן האלה. במקביל ייערך תהליך אישור מינוי דירקטורים ומנהלים בכירים לאגודה באופן המקובל כיום בפיקוח על הבנקים ביחס לנושאי משרה בבנקים המסחריים. ימונה צוות מטעם הפיקוח לטיפול בבקשת הרישיון ותהליך השלמת החומר ובדיקות נוספות במידת הצורך. בסוף שלב א' ינתן למייסדים אישור מותנה להקמת האגודה הבנקאית בהתאם לתוכניות שאושרו ובתנאי שהאגודה תיישם את כל הדרישות שהפיקוח על הבנקים הציג לה. למעשה המפקח מכריע האם לאגודה יש סיכוי סביר להצלחה, לספק שירותים נדרשים לחבריה, לתרום לתחרות ולהתנהל בצורה זהירה ויציבה. במסגרת כתב האישור המותנה יציג המפקח לאגודה "דרישות סף" שעליה לקיים עוד לפני פתיחת האגודה (נספח ג' למתווה).

דרישות האישור המותנה יכללו בין השאר עמידה בדרישת גיוס הון (יגויס לכל המאוחר עד למועד הגשת הבקשה לביקורת טרום פתיחה), סכום הון עצמי של 75 מ"ש" לאחר הוצאות הקמה ובניכוי יתרת הנכסים הלא כספיים, הלימות הון שלא תפחת בכל עת מ- 15%, מדיניות ונהלים, אישור חברי הנהלה, ביטוח בנקאי. האישור המותנה יינתן ל- 24 חודשים. כל שינוי מהותי בתוכנית העסקית, לרבות בחמש שנים הראשונות לפעילות האגודה, או בתפישת המחשוב, יובא לידיעה ואישור מראש לרבות על שינוי בסכומי הוצאות ההקמה.

III. שלב ב' – היערכות בפועל להקמת והפעלת האגודה הבנקאית – הליכי ההקמה בפועל, לרבות גיוס הון, גיוס כח אדם, הטמעת מדיניות ונהלים, הקמת התשתיות הטכנולוגיות, שכירת מבנים וכדומה). לאחר סיום ההיערכות ובדיקתה על ידי המארגנים (Pilot), המארגנים מודיעים לפיקוח על הבנקים על השלמת ההיערכות ומזמינים את הפיקוח על הבנקים לערוך ביקורת טרום פתיחה (POE – Pre Opening Examination). לאחר תיקון הליקויים שאותרו במסגרת הביקורת יינתן הרישיון לתחילת הפעלת האגודה הבנקאית.

.IV

שלב ג' – מתן רישיון להפעלת האגודה הבנקאית על סמך המידע שהצטבר בתהליך הרישוי ובעיקר בהסתמך על ממצאי ביקורת טרום פתיחה, הפיקוח יעריך את מידת המוכנות. ינוסח "רישיון אגודה בנקאית" בו יוגדרו תנאים להפעלה.

הזמן הצפוי להשלמת התהליך הוא כשנתיים לפי הפירוט הבא:

- א. **שלב א' לעיל** – 8 חודשים (מתוך זה 4 חודשי עבודת הפיקוח)
- ב. **שלב ב' לעיל** – 15 חודשים (מתוך זה חודשיים ביקורת טרום פתיחה)
- ג. **שלב ג' לעיל** – חודש